

լուծված մասնիկները՝ քաղաքական ամեն մի արտակարգ կրիզիսից օգտվելու սպառնալիցներն են յայտարարում խելախ շնչաւորութեանը:

Ինչ պարզապէս հետաքրքիր կը տայ մեզ ներքին պատերազմը եւ վերահաստի վերջին յիշանա կէտի նկատմամբ: Այդ հարցին անկարելի է այժմ իսկ որոշապէս և բովանդակալից պատասխանել, քանի անյայտ է մեզ պատերազմը եւրոյ կը ըստ շուրջը կայանալիք մեծ պետութիւնների յարաբերութեանը: Գաւառացիները դատարարութեանը՝ իր պատանդները և վերապահումները ըզրուակալութեանը: Սակայն մի բան պարզ է, այն, որ արեւելեան հարցը նորից կը մտնէ արեւմտական վերաքննութեան ըզրուակալութեանը հակադրութեանը: Գաւառացիները կարողութեամբ կենդանի մնալ:

Արեւմտ թիւրքացայ հարցը, որպէս մի քաղաքական մասնիկ ընդհանուր հանգուցիլ իր յատուկ տեղը կը գտնուի վերաքննութեան պրոցեսում և վճարակալ ըզրուակալութեանը: Այստեղ արդէն մարզաբէ լինել հարկաւոր չէ, զորքէն առանց վերաքաղաքական կացութեան պատասխան տուող համար իսկ այդպիսի մի պատասխան համոզեցուցիչ կերպով հիմնաւորելու համար՝ անբաժնետէ մեզ պարզաբանել մի շարք կարեւոր կէտեր:

Սրբու խոշոր հանգամանքները բացակայութեան հնարաւորութեան էլ տալիս առաջ մեզու թիւրքացայ հարցը շնչաւորակ ընդհանուրութեամբ, դարձնելու այն՝ եւրոպական պետութիւնների գալիք հոնքերտի զբաղմունքի ներքին:

Նախ պատերազմները մեզ այն պատճառով, որ իր շրջանակներում տեղի ունեցան մեծ պետութիւնների բաւականութեամբ: Փրանսիայի նախաձեռնութեամբ, պատերազմից առաջ, մի կողմից թիւրքիայի միակ կողմից բալկանեան միութեան, յատկապէս Բուլղարիայի, հետո՝ թիւրքիային ուղղված պահանջների մէջ այն կէտը, որ շարափում էր ընթացիկ ինչպէս, բացառապէս վերաբերում էր թիւրքիայի եւրոպական զուգահեռներին, մասնաւորապէս Մալաթիային: Այդ մտղակած պատճառով պահանջները և անկարելի էր որոշել արժէքը պետութիւնների յետագայ խնդրանքները: Այստեղ յարաբերութեամբ կը համապատասխանել պատերազմական զործողութիւնների կէտին: Կողմնակից մի կամ միւս կողմի կէտերը կողմնակից աստիճանները: Տարաւայտ չը կայ, յամենայն դէպս, որ բալկանեան միութեան կողմից պաշտօնական յայտարարութեամբ պատերազմի կարեւորագոյն զբաղմունքները ծառայող քաղաքական պրոցեսում՝ դառնալով միաժամանակ պետութիւնների կարեւորագոյն տարր մտղաքաղաքական և քաղաքական իրաւունքները: Երբեք, պետի գտնել իր լուծումը այս կամ այն որակով: Այդ պրոցեսի կորիզը կազմում է միակշռանական հարցը, և ամենայն հասանալիսութեամբ այդ վերաւոր մասնիկը կը ընկնի իր կր պոլիտի արեւելեան հարցից: Դարձուր բորոտանակ կողմերը հայկական պետութիւնների զէնքի արդուութեան աստիճանը իր քաղաքական քաղաքական վերջին հարցով կունենայ որոշիչ նշանակութեան և թիւրքացայ (եւրոպական) այն զուգահեռների վիճակի բարեփոխութեան նկատմամբ, որ կողմնակիցները ինքն կունենան իր պատճառները: Երբեք յարաբերութեամբ պատանջները վրա և երկրաբանի այն հարազատ վարկերով, այն քանակից զբաղմունքում, որ զբաղել է նա, զբաղատում է ապրել, իբրև անասուն, իբրև յետի անմարտաբար կենդանի: Բնական է, որ նա իր հարկները ստեղծելով պիտի համարէր որ իր անմարտաբար կենդանիների ներկայութեանը և ամենակարգ պիտի հայտնէր նրանց, իբրև իր մրցակիցներին...

Ի՞նչ կը փորձեն ինչ մի քանի անգամ իրաւունք էին արդէն, և եւ շատ լաւ գիտէին, որ թիւրքական ժողովրդայ քաղաքականութեանը հիմնական ստեղծողը և անկարելի արտաքուստ՝ ի ներքուստ ոչ այլ ինչ են, և ի՞նչ ոչ... տեղեր, որ մարդ գտնում է ակալութից, օրական միկերկու անգամ: Անաթ թէ ինչու Դարաւանի մուտքի առաջ եւ չը ցանկացայ ամ ինչից և բաւականաւոր է միայն զինուոր այն տեսարանները, որոնք երևում էին շոգնակից:

Որքան էլ ցանկալի և ուրախալի է կենալ ու բնակչութեան տեսնել ժողովրդի և ուղիղապէս նստելի արեւելք, բայց և այնպէս թիւրքիայում միշտ զերազանս է տեսնել ժողովրդայ լինելու և կանաչուտ հարթալայրերն առանց մարդկային հետքերի: Մասնաւորապէս որ բնութիւնն ունի իր սեփական, առանձին կենսաբան և յաճախ սեփական զուգահեռները:

Կարելի է զենքը ձեռքին՝ լինուցած իր ամբողջութեամբ բարձունքներին՝ սպառնական ուղտմտութեամբով սարսափեցնել Կ. Պոլսը, տապալից միջնորդութեանը և լուծել ասեց պարլամենտը: Այդպիսի ժողովրդի զգաւտարար Ատուածը ինքն է՝ իր ամբողջ հերոսական մեծութեամբ:

Այսպէս, ուրիշ, Մերձատը Արեւելի ներկայ անաւոր կրիզիսը՝ իր պատերազմական ակտիւրի և սրանց բնասանքաբեռնութեան յարաբերութեանը ինչպէս կը ըստ շուրջը կայանալիք մեծ պետութիւնների կոնֆերանցիս, հաւանորէն քննութեան կառուցել օսմանեան դիտարկութեան ըզրուակալ անարխիական վիճակը, մասնաւոր եթէ թիւրքիան չարաչար պարտիկ ներկայ կըսուում, այդ դէպքում նաև հայկական հարցը խորհրդակցութիւնների ներքին կը ըստնայ: Մինք չենք կասկածում, որ կոնֆերանցիայի—եթէ նա առանապակ տեղի ունենայ—օրակարգում կը զովի հայկական հարցը և երկի կանաչ սեղանի վրա կը կուսակցիին հայերից և հայաստանից բաւականութեամբ պետութիւնները: Ուղղված կոնֆերանցիային և շատ շահեւոր ըզրուակալութեամբ շարքերն են հեղինակ թիւրքիայի դէմ:

Սակայն թող չը մոռանան հայկական քաղաքականութեանը պատմական անցելու հետաքրքիրները, նորքան և իրաւական գաւառը: Գաւառ-բանի անգամ, սկսած 1878 թականից, հայկական այսպէս անուանված պետութիւնները և իր իրաւունքները ըստ իրաւունքները շարաչար զգաւտարար կրից ընդհանր էր գտնուելով սեղանի վրա: Կոնֆերանցիայի կամ կոնֆերանցիայի անդամները կողմից, քանի անգամ դառն յուստարարութեամբ տուն վերադարձան պարզապէս ձեռքերով՝ Եւրոպա յղված հայկական առաքելութիւնները: Ո՞ւր համար են պատմութեան դասերը կարելի է մոռանալ: 1895—97 և 1905 թականները: Եթէ յատկապէս հայկական հարցի առիթով կայացած դեպքական խորհրդակցութիւնները իրանց սպառնական ուղտմտութեամբով վիճակները տարազի-կոմիտեական ձեռքով ինչ իրական նշանակութեան ունի և ինչ փաստական հետեանքներ կարող է խոստանալ այն հանգամանքը, որ Բալկանների առիթով զուգահեռ կոնֆերանցիայում պատմական ցղակցութեամբ յիշատակել հայկական հարցը և մի աւելորդ անգամ կարողութեամբ Բ. Գրանը՝ Երբեք կոնֆերանցիայում ստանձնած իր պարտաստութիւնները կատար անելու համար Փոքր-Ասիայում: Գաւառ անգամ է կրկնվել այդ խաղը՝ այդ իրոնիսմ, այդ ըզրուակալութեամբ՝ արեւմտ ժողովրդի հասցեները: Գաւառ անգամ է Բ. Գրանը խոստանալով կրկնակի միջնորդային կոնֆերանցիայի հիմնադրութեան, իսկ իրապէս շարունակել կտորտանների և բերանութիւնների իր աւանդական քաղաքականութեանը, փորձով իմանալով կարեւորտեսնելի՝ յօգուտ հայկական գաւառ՝ արած առաջադրութիւնների «ըրուութեան» աստիճանը:

Ընդունելով նորից, որ մի կամ երկու պեկան ու հետաքրքրականը, քան այն անօրինակ շփոթը, գեղեցիկ ու յայնապակուութեան այն խոստանալը, որ իբրև կենսաբան, մարդիկ ստեղծել են իրանց համար՝ բերաւոր դարերի փորձերն ու իրաւունքները ինչու: Երբեք մտապէս ինչ թուում է, թէ պէտք է զարմանալ ոչ այնքան մարդկային զովում ու փաստաբանված հանձարի, որքան նրա անասնական անընդունակութեան, նրա թանձրամտութեան ու տղայական խաղութեան վրա... Կըրքելէ չէնց Դարաւանի: Դարեւելի վեր թիւրքիան փտում ու քայքայվում է ի ներքուստ, իբրև պետութիւն: Նրանից արդէն զերեզմանի հոտ է փչում շնորհեալ խելքի և տարրական հասկացողութեան բացակայութեան պետական զործեւրում: Իսկ երբ շահիկ թիւրքերն իրանց ամբողջ յոյրը դրել են անա այս ամբողջութեանը վրա, որոնք թաղված են եւրոպական ժողովրդի բարձրութեանը լանջերում, և որոնց մէջից տեղ-տեղ երևում են թնայանքների փոփոխութեան: Երբեք պէտք է փրկել անխուսափելի կերպով ու յիմարաբար դէպի անընդունակ թիւրքիան: Եւ անընդունակ մի անգամ եւ պատերազմական արտուստի մէջ, բայց, հասկանալով ան, մի անգամ կան կամ զերմասնական զրահապատ ծովային հակա՝ 2—3 ժամվայ մէջ ցրել էր այս այդ բոլոր ամբողջութեանը, այնքան նրանց «թիւրքական» երեւցին ինչ, չը նայելով իրանց զգուցութեանը և ակնբեր շահերին: Իրան ու անդիլ երկուսու: Եւ գիտնալ, Դարաւանի այս շարժար ամբողջութեանը շփոթի ոչ իրանք թիւրքերը, այլ եւրոպացիք որ ամբողջութեամբ, բայց չէ որ նրանք պատմում ու պահպանվում են թիւրքերի ձեռքում:

տուրքիան ուղտմտութեան կանոնները լաւագոյն դէպքում թիւրքացայի ներկայ զփոխական կայացողները: Սակայն դա ինչ ընդհանրական անցելու տակ մի բնական է, 61-րդ յօդուածի մի աւելորդ կրկնութիւն և ոչ երբէք օրակարգի մի կատարողի պահանջ, որ իր հանգամանքին լուծումը հարկաւոր հրամայաբար, սպառնալով հակառակ դէպքում համաեւրոպական խաղաղութեան վտանգալիք խնդրում և պետութիւնների շահերի անխուսափելի փաստում, —մի դրութիւն, որ ամենայն հաւանականութեամբ մեկերկուսական և արեւմտեան հարցերը կառուցանեն եւրոպական պարզ կոնֆերանցում: Բալկանեան միութեան յարթական առաջադրութեանը մասնում է առ այժմ խորհրդարար նախադրանքներով մի այդպիսի դժուարակնիքով մոմ կնիքի գաւառը: Intimus

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՄԱԿԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Համազումարի վերջին օրը զբաղմունքները սկսեցին վաղ: Սեկտորների նախազանքը՝ Տարատնիքով և Կիւրէ՛՛՛ գեղեցեցին կայացած որոշումները իրանց լուսաբանութեամբ: Ա. Գալանթար զեկուցեց այն միացեալ նիստի մասին, որը կարգի էին համազումարի անդամները կենդանաբանական բերօրի հետ: Միացեալ նիստը որոշել է խնդրել, որ բերօրի արամադութեան տակ դրվեն մի ինստրուկտոր և վեց վարպետ՝ բարձրակարգ և ըստպէս զործարարութեան տարածելու նպատակով, այլ և նշանակելու երկու-երեւո վարպետներ միւս նախազանքում:

Նախազանք սենասոր վատացին առաջադրում է համազումարին ընտրել բարձրագործական մի բերօր կայս. Կովկ. Գիւղ. Ընկերութեան մէջ, որը զբաղվել բարձրագործութեան զարգացման վերաբերալ խնդիրներով: Այդ բերօրի անդամները ընտրվում են Ա. Գալանթար, Ն. Տարատնիքով, Ս. Տիգրանի, Յ. Աթաբաթյան, Գ. Մուրադեան, Ա. Շահաբէյէ, և Ս. Մազմանյան: Բացի այդ՝ թիւրքիայի բորայի կոմիտեի ներկայացուցիչը և բարձրագործների կողմից ծառայութեան վեգիբոյէ Նախազանք վատացի, փակելով համազումարը, յայտնեց, որ այս մի քանի օրվայ թիւրքացում շատ կարեւոր խնդիրները պարզվեցին և չայն, ինչ անորոշ ու մտկոն էր համազումարից առաջ, այժմ լուսաբանված և պարզված է: Նա յոյս յայտնեց, որ համազումարի արդիւնները մեծապէս կը նպաստեն բարձրագործութեան զարգացմանը մեր երկրում:

Այնուհետև նա յայտնեց, որ նա զեկուցել է փոխաբային համազումարի պատրաստմանը մասին: Փոխաբային խնդրել է յայտնել համազումարի անդամներին իր շնորհակալութեանը: Ժողովակարգը յոյնալայս երկար ծախահարութեամբ ընդունեցին այդ ծախսերը:

Գ. Մուրադեան շեքմազին խօսքերով յայտնեց ժողովակարգի կողմից շնորհակալութեան փոխաբային նշան համակարգական վերաբերումների և սենասոր վատացին նրա հմուտ նախազանքութեան և զեկուցումից հետո: Վատացին շնորհակալութեան յայտնեց սեկտորների նախազանքներին: Ինչպես Անդրծովի շնորհակալութեան յայտնեց ամբողջ պրեզիդիւմիս: Առաջադրել ընդունվեց ըստն ծախահարութիւններով: Համազումարը փակվեց ժամը 4-ին:

Քովկ. Կ. Պոլսի թանգարանն ևս շինել են հմուտ մասնագետներ, սակայն այն օրին էր ևս դիտում էլ նրա հարուստիւտ հնուութիւնները, անձրիկ շուրք կաթիլ-կաթիլ թափվում էր առատալից Իլիծի չքնաղ քարանները ու անդրինները քթերի վրա... Եւ այս ամբողջութեանը շինող մասնագետը, որ կատարել է իր զործը, թերևս, օրինակելով վարպետութեան տասնեակ տարիների առաջ, կարող էր արեւելք երազուտուրի, որ այսօր, շնորհիւ թիւրքական անփութութեան, այս հոգաւոր կատարելների և ստեղծ չին փտում հին ու անպակե թնայանքներ, որոնք բերան անգամ չին կարող բաց անել այժմեան ծովային ընթացիկ տեսանքները: Թէ որքան լաւ են պահվում ու պահպանվում այդ, ըստ տեսականի, ահաիլ ամբողջութեանը, երևում է արդէն նրանց, որ անդուր պատմիչների հողային ծածկողը իրու է եկել և մերկաբերի կողմնակի նեղուկների պատաստուտ կամալը: Երբ երկար նայում էին նրանց, ինչ թուում էր, թէ թիւրքական անաւորութեան վերջին խոզուկ մնացորդներն են այդ առջմական խորամանկութիւնները, որոնք ամենին չին հանգարել թիւրքիային միաժողովրդ ճոխիլով մասպակցու մտաւորաւոր ապալարում: Մի ժամանակ յիշուի արաւուտ օսմանների խորիլված հայրենիքում չէ մնացել ոչ մի հաւտու բան, բացի, գուցէ, այն զգաւտութիւններից, որ զործ են դնում նրանք իրանց հպատակ, անդէն ու անպարզապէս ազգերի դէմ՝ աւելի ու աւելի խոր փորելով իրանց զերեզմանը: Արևը մայր մտաւ և նրա ուրախացողի ճաճանջները փոխ օրին մի թափանցիկ սպիտակ-կապուտան, մեկամարտ ջուր

Սրբկոյեան համազումարի անդամները հաւաքեցին Արտիստական Ընկերութեան վերին դահլիճում ճաշերոյթի, որին մասնակցում էին սենասոր վատացին, սեկտորների նախազանքները և համազումարի շատ անդամներ:

ՄԻԱՑՈՒՄ ԵՄ

Շատ գեղեցիկ զգաւաբար էր իրազործել թիւրքիայի Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութիւնը: Նա, օգտվելով բարձրագործական համազումարից, հրաւիրել էր նրա անդամներին մի ընդհանուր միացեալ նիստի խորհրդակցելու գիւղատնտեսական մի քանի խնդիրները մասին:

Նիստը տեղի ունեցաւ երեքշաբթի, նոյն ժամերի 6-ին, բարձրագործական համազումարի փակվելուց յետոյ: Կային ներկայացուցիչներ Երևանի, Շաբուրի, Գաւառի, Ալեքսանդրապոլի, Դաբաբաղի, Բազուի, Շամախու, Մեղրիի, Բորչալուի և թիւրքիայի շրջաններից:

Մոտիվակցութիւնը տեղի ունեցաւ Ա. Գալանթարի նախադրութեամբ և Ա. Աթաբաթյանի քարտուղարութեամբ: Ա. Գալանթար, բնաւորով նիստը, պատմեց, թէ ինչ նախապատրաստական զործունեութեան է ունեցել Ընկերութիւնը, որպէս զի իր մասնակցութիւնը բարձրագործական համազումարում լինի էական և արդիւնաւետ: Շուրջ Գիւղատնտ. և Տնայն. Ընկերութիւնը քննելով խնդիրը որոշեց զեկուցելու անկ նա զիւղատնտեսներին և խնդրել նրանցից պատրաստուել զեկուցումներ համազումարի համար: Այդ դիմումը ունեցաւ արդիւնաւոր հետեանքներ և մեծ կարողացանք մեր կողմից ներկայացնել համազումարին 24 զեկուցում և զրդիչ հանգիստացանք մի քանի ուրիշ զեկուցումների պատրաստութեան, որոնք մեկից անկան յանձնվեցին համազումարին: Բացի այդ, Ընկերութեան նախազանք կազմեց Մոսկվայի հայ վաճառականների շրջանում և վարդապատի գիւղացիների հետ երկու խորհրդակցութիւն համազումարի ծրարի մի քանի կէտերը քննելու համար: Ընկերութեան քարտուղար կազմեց վաղաքապատում մի խորհրդակցութեան՝ զեկուցում պատրաստողների հետ: Մեր շահերը հասուն իրանց նպատակին: Այժմ, երբ համազումարը արդէն տեղի է ունեցել և յանձնվել է պատմութեան, բացվում է մեր առաջ մի նոր խնդիր: Այն է, թէ ինչ կարելի է անել իրագործելու համազումարի որոշումները Այն բոլորից, երբ փակվեց համազումարը, վերջացաւ միայն առաջին ակտը և սկիզբ տաւ երկրորդ հանգիստ բերելով համազումարի որոշումների իրագործութեան կարեւոր հարցը: Իրագործողները լինելու են մի կողմից պետական մարմինները, միւս կողմից հասարակական-հաւաքական հիմնադրութիւնները և վերջապէս իրանց զիւղատնտեսները: Այսօր մենք ժողովիկ ենք քննելու, թէ ինչ կարող են անել մեր Ընկերութիւնը և մեր կրեդիտային հիմնադրութիւնները սեղական զործողների հետ միասին: Մեր ընկերութիւնը մտադրել է կազմակերպել հրահանգական զործունեութեան, որի համար անբաժնետէ կը լինին երեք կամ անոնաւոր երկու հրահանգիչներ կամ ինստրուկտորներ և մի պահանք, որի միջոցով մեք կարողանանք հայրենի գործիչներ, սերմացու, բուսածախներ, պատրաստիլներ և ուրիշ զանազան կրթիչ կամ նպատիչ առարկաներ: Այդ իրագործելու համար կը պահանջվի անուսաղը 6000 ըուրլը զուգում, որը և պէտք է խնդրեք երկրագործութեան զեկուցումները:

Ինչպէս ծովախորշի վրա: Հեռուից միաժամանակ լսվեց զինուորական փողի հրաւերը, որով զինուորները կանչվում էին արթնելու կամ ընթրելու: Մի այլ տեղից մի ուրիշ փող ձայնակցեց անալիսին և երկուսի միասնական եղբի երբերուն հնչեցնեց զողորացին ծովի երկրող լուսեան մէջ: Եւ նայեցի այն կողմը, որտեղից գալիս էր արևամտի զինուորական փողահրաւերը, և տեսայ զեկուցողները ներկայումս մի զօրանոց, կանգնած ծովի եզերքին, ուղիղ այն կէտում, ուր սկսվում էին անթրութիւնների շարքերը: Զօրանոցի առաջ չէր երևում ոչ հերթապահ զինուորի անակ և ոչ հերթապահ զինուոր, երկէ ամեն ինչ յանձնված էր Ալլահի կամքին ու հսկողութեանը...

Մեր նաւը շարժվեց և հետզհետէ արագացնելով իր ընթացքը՝ սուրալով դիմաց դէպի նեղուցը: Եւրոպայի բարձրադիր անթրութիւնը մեք ընթրեցին: Մի այլ տեղից մի ուրիշ փող ձայնակցեց անալիսին և երկուսի միասնական եղբի երբերուն հնչեցնեց զողորացին ծովի երկրող լուսեան մէջ: Եւ նայեցի այն կողմը, որտեղից գալիս էր արևամտի զինուորական փողահրաւերը, և տեսայ զեկուցողները ներկայումս մի զօրանոց, կանգնած ծովի եզերքին, ուղիղ այն կէտում, ուր սկսվում էին անթրութիւնների շարքերը: Զօրանոցի առաջ չէր երևում ոչ հերթապահ զինուորի անակ և ոչ հերթապահ զինուոր, երկէ ամեն ինչ յանձնված էր Ալլահի կամքին ու հսկողութեանը...

Մեր նաւը շարժվեց և հետզհետէ արագացնելով իր ընթացքը՝ սուրալով դիմաց դէպի նեղուցը: Եւրոպայի բարձրադիր անթրութիւնը մեք ընթրեցին: Մի այլ տեղից մի ուրիշ փող ձայնակցեց անալիսին և երկուսի միասնական եղբի երբերուն հնչեցնեց զողորացին ծովի երկրող լուսեան մէջ: Եւ նայեցի այն կողմը, որտեղից գալիս էր արևամտի զինուորական փողահրաւերը, և տեսայ զեկուցողները ներկայումս մի զօրանոց, կանգնած ծովի եզերքին, ուղիղ այն կէտում, ուր սկսվում էին անթրութիւնների շարքերը: Զօրանոցի առաջ չէր երևում ոչ հերթապահ զինուորի անակ և ոչ հերթապահ զինուոր, երկէ ամեն ինչ յանձնված էր Ալլահի կամքին ու հսկողութեանը...

Մեր նաւը շարժվեց և հետզհետէ արագացնելով իր ընթացքը՝ սուրալով դիմաց դէպի նեղուցը: Եւրոպայի բարձրադիր անթրութիւնը մեք ընթրեցին: Մի այլ տեղից մի ուրիշ փող ձայնակցեց անալիսին և երկուսի միասնական եղբի երբերուն հնչեցնեց զողորացին ծովի երկրող լուսեան մէջ: Եւ նայեցի այն կողմը, որտեղից գալիս էր արևամտի զինուորական փողահրաւերը, և տեսայ զեկուցողները ներկայումս մի զօրանոց, կանգնած ծովի եզերքին, ուղիղ այն կէտում, ուր սկսվում էին անթրութիւնների շարքերը: Զօրանոցի առաջ չէր երևում ոչ հերթապահ զինուորի անակ և ոչ հերթապահ զինուոր, երկէ ամեն ինչ յանձնված էր Ալլահի կամքին ու հսկողութեանը...

պարտաստեց: Խնդրում եմ յայտնել կարծիքները: Ամենասանն նախ կանգ է առնում թիւրքիայում երկրագործական զործիչների զանազան հաստատելու խնդիրը վրա, որին նախկինը բերելով անբաժնետէ և զանուցում ունենալ թիւրքիայում թիւրք տեսակի, այսպէս կողմնակա զեկուցողական գութանները կըստ

վում է փակման վաճառքի առաջ, որովհետև անկարելի է ծածկել զորացած 400 բուրձու զեֆեցիտը և նոր եկամտի աղբյուր գտնելը Աթենասեան իբրև խմբագրի այդ թիւթի, որի օգուտը անպայման շատ մեծ է գիւր- դացու համար, առաջարկում է լուրջ խոր- հել միջոցներ գտնելու մասին:

Մտքերի հակիրճ փոխանակութիւնն յի- տոյ, ինչպէս ըստ Բուսսոնի վարչու- թեանը գիտուն անկ երկարագործութեան զեպարտամենտին յարմար ձևակերպութեամբ նայաստի համար:

Ամենավերջը Ա. Գալանթարի մի քանի շերտ խօսքերից յետո՛ւ ուղղված գաւառական հիւ- ռերին, վերջիններս լրակատար պատրաս- տակամութիւն են յայտնում ամեն կերպ աջակց լինել նորահաստա թիֆլիսի Հայ Տնայնագործական ու Գիւղատնտեսական Ընկերութեանը, որի մինչև այսօր կատա- ըած զուտ ժողովրդական գործունէութիւնը ընդհանուր համակրանքն է վայելում և որը ազգայնում ևս գեա շատ ու շատ գործեր ունի անելու յոյուս գիւղացիական իրա- շարուրդ մասաններէ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՒՆ ԱՐՁԱԳԱՆԻՔԻ ԳԱ- ԻԱՌՈՒՄ

I
Կարգ, 25 հոկտեմբերի
Ամսիս 13-ին՝ շաբաթ, ս. Թարգմանչաց ատնի օրը, Կարգի ս. Լուսաւորչի կեղեց- ցում եղա հոգեհանգիստ մեծ յօրեկաննե- րի առիթով: Եկեղեցում ներկայ էին տե- ղիս ծիւղ և այլ դպրոցներէ հայ աշա- աշա- կերտունները: Սրբայ առիթով խօսեց հ. Վ. Թաւաթը: Գեան:

Հետեւ օրը, կիրակի, նոյն եկեղեցում կայացա հայրապետական մաղթանք: Եկե- ղեցուց ժողովուրդը ղեկն ծիւղ, դպրոցնե- րի թատրոնական դահլիճը, որտեղ ու- սուցչը կարգը կարճակերպել էր դպրոցական հասկն 1500 ամսան և 400 ամսան յօրե- կանները առիթով:

Հանգուր բազմացած էր երեքմասից: Հան- ղուր բազմը «Հայր-մերով» և «Նախնայ Սուրբեր» շարականով: Ապա խօսեց զըզ- ըրոցներէ առաւուսեցի Հ. Արզուման Սրբեցի- նի աշակերտներէն: Իմաստի մասնակցան կը- ղեր ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Ս. Ջու- ըարեանը: Արտասանեցին աշա- աշակերտու- ինները ոտանաւորները Այս առաջին մասն էր:

Երկրորդ մասը սկսուած խօսեց ուսուցիչ Ս. Գրիգորեան Այդ մասում երգում էր քա- ուսանայ խումբը ղեկավարութեամբ Մ. Գրիգորեանը բաւականին աղո ժողովրդա- կան երգեր: Այդ մասում էլ աշակերտու- թիւնը արտասանեց ոտանաւորները:

Երրորդ մասն էր «Յոյ՛ պիտը զոյ՛» մասնակցան պիտը, որ բաւականին լաւ խաղացին դպրոցների աշա- աշակերտունները ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Ս. Կարա- պետեանը:

Հանգուր վերջացա ժամը 1 1/2-ին ժո- ղովուրդը զո՛ւ մնալով հանգիստից քաղցր ապուստութեան առկ հեռացա թատրոնա- կան դահլիճից:

II

Աստրախան, 25 հոկտեմբերի
Հայ տարները գիւտի 1500-ամսան և ապա- զրութեան 400-ամսան ազգային մեծ յօրե- կանները մեծ էլ կատարեցին: Սակայն մինչև այդ յօրեկանները կատարուած եր- կու կուսակցութիւնները միջև տեղի ունե- նեցած վէճը շարկացած վրաս ապուստու- թիւն էր թողնում թէ մեզ՛ Ռուսաստանում ապրողներս վրաս և թէ հենց Ռուսաստանում վրաս օրոնք այս մասին տեղեկութիւններ էնի ստանում տեղական ուսու թիւթերի հայկական բաժնիները:

Յօրեկանի օրերը մտնեում էին, բայց էջմուրդից դեռ ոչ մի տեղեկութիւն չը կար կատարել չը կատարելու կամ թէ ինչ ձևով կատարելու մասին վերջապէս կա- թողիկոսական դիւանից ստացված հետա- ղիրը վերջնականապէս յայտնեց հոկտեմ- բերի 13-14-ի տօնակատարութեան մասին:

Հնուարդը բովանդակութիւնը իւրոյն յայտնա- վեց թիւթին, իսկ տեղում կատարելու մա- սին ծանուցվեց եկեղեցիներում: Աստրա- խանցից, պէտք է ասած, շատ քիչ էին հետաքրքրվում այդ մեծ յօրեկաններով: Հայ դպրոցներից և աշակերտութիւնից զուրկ Աստրախանի հայ գաղութին մարդ էլ գիտեր թէ ինչ ձևով հետաքրքրեցին:

Շաբաթ, ամսիս 13-ին, կատարվեց ս. Պետրոս-Պողոս եկեղեցում պատարագ և հո- ղեհանգիստ՝ ամբողջ հոգեարականութեան ներկայութեամբ: Եկեղեցում ժողովուրդը չը կար, միայն ներկայ էին թիւթ, դպրոցի և Ազգաբնիկ դպրոցի երկու զոյ՛ ու մի կէտ աշակերտութիւնը...

Իսկ կիրակի օրը, հանդիսաւոր պատա- րագից յետոյ, բաւական ստուար բազմու- թեան ներկայութեամբ կատարվեց հայրա- պետական մաղթանք: Մաղթանքից առաջ հայ գրերի և գրականութեան նշանակու- թեան մասին խօսեց Սարգիս քան. Աստ- խանցից:

Այդ օրը մի քանի հայ հիմնարկութիւն- ների կողմից շնորհաւորական հեռագրերը ուղարկվեցին էջմուրդին:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Րօմանօւթերի Տան Թագաւորութեան 300-ամեայ յօրեկանի առիթով վրաց աղ- նուականութիւնը առաջարկել է Լուրդու- իմաստիկն կազմել վրաց երաժշտութեան պատմութիւնը:

Թիֆլիսի ըզդաքային ֆինանսական մասնաժողովը մինչև այժմ կրճատել է Թիֆլիսի նախնաւորչից 14,850 ռ. եկամտի յօրեկանները մէջ, իսկ 86,865 ռ. ծախքերի յօրեկանները մէջ:

Առաջարկված է քաղաքային ջրմու- կոսին քննել Թիֆլիսում վաճառվող քաղցր ջրերը (լիմոնա):

Բազում Բէնիկէնօրօքը 3000 բուրձի նուրբից ժողովրդական համալսարանի ընկերութեան օգտին:

Վրաց-Իմերէթային սինդիկատն գրա- սենակը առաջարկեց հոգեհանգիստ կատա- րել հանգուցեալ Աստուի միտրոպոլիտի համար Էկզարխութեան ըզրը կեղեցիներում:

Յայտնի դասախօս Գործուր մեկնեց Բագու՝ այնտեղ ևս մի դասախօսութիւն կարգուու համար:

Կիրակի, նոյեմբերի 11-ին, ժողովրդական Տանը գրականութեան ուսուցիչ Մ. Մատենանը հայերէն լեզուով կը դա- սախօսէ հետեւեալ նիւթի մասին՝ «Թիւր- քանայ գրականութիւնը, Գրիգոր Չորագոյ՛: Մտաքն վճարը 5 և 10 կօպ»:

Ստացանք Բագուում հրատարակվող «Նոստր» անունով մի նոր գրական, հա- սարակական, տնտեսական և քաղաքական երկարաթիւթի թիւթի առաջին համարը: Նոր թիւթը, ինչպէս երևում է, նուիրված է լինելու աշխատաւոր մասանների շահերի պաշտպանութեան: Այդպէս թիւթն ենք մաղ- թում:

Կովկասեան ուսումնարանական շրջա- նի հոգաբարձու Բուրձուրը կը վերադառնայ Թիֆլիսի դեկտեմբերի սկզբին:

Չառեկեց առաջ Թիֆլիսում կը բազմի թնչնապատութեան ցուցանալու:

Մինք հաղորդեցինք, որ Թիֆլիսում սկսել է հրատարակուի «Գովկասի Լրագր» անունով 2 կօպեկանով մի օրաթիւթ: Նոր օրաթիւթը, ինչպէս երևում է, կամե- նում է խրատ առուղի և քաղաքի ղեկ ևս կատարել, այդ բաւական չէ, նա իւրացրել է հանդիսեալ «Սուրբնապիտ» աղբի սովորութիւնը, արտասպի ուրիշ թիւթերից տեղեկութիւններ և աղբիւրը բնաւ չը յիշել Թիւթը արտասպի և «Մա- կից» Իգլիբեան գրական մրցանակաբաշ- խութեան մասին յօրեկանը ամբողջովին առանց յիշուու աղբիւրը:

Կ. Ն. Բ. Ընկերութիւնը սովորական երկիրթի փոխաքէն, ամսիս 27-ին, Ար- ջունական թատրոնում տալու է հայերէն ներկայացում, դերասանները մասնակցու- թեամբ, որ բաւականին հետաքրքրական է լինելու ներկայացումից յետոյ տեղի է ունենալու հետաքրքրական բովանդակու- թեամբ հանգից, որին մասնակցելու են համերգային դերասանները:

Կովկասեան գրեհանգիստի զնդի օֆի- ցերները փոխանակել ամեն տարի կազմա- կերպվող օճեր (նոյեմբերի 8-ին) այս ան- զամ 500 ռ. նուիրաբերեցին վերաւոր պա- ճաններին:

Բագուի միլիտանտը Հ. Չ. Ա. Թա- ղիվի գործը կը քննի Թիֆլիսում յուն- վարի 10-ին:

Միլիտանտը Թաղիէվը 1000 ռ. նուիր- րեց ս. Նինայի օրիորդաց դպրոցին, իսկ միւս միլիտանտը Մուսա Նաղիէվը նուիր- րեց 5000 ռուբլի:

Բագուից «Մ. Ա.»-ին հեռագրում են, որ առանց բազատութիւնների փակվեց նաւթաբերանները բաւարանները պրօֆե- սորնալ միութիւնը, որ ունէր 9000 անդամ:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մի քանի օր առաջ ինձ համար մի ան- հաճոյ լուր հարկուցեցին թիւթ մասին: Իբր ևս, այս տարւայ թատրոնական սեզոնի սկզբին, գարուր գիւտում եմ արել Հ. Գ. Ը. վարչութեանը խնդրելով ընդունել ինձ խմբում և որ Հ. Գ. Ը. վարչութիւնը մեր- ծել է... Դա առե՛կու է, պէտք է ասեմ, որ իմ կողմից ոչ զարուր, ոչ բերանացի և ոչ էլ խնամակալ կամ այլ միջոցներով, ոչ մի գիւտում չէ եղած:

Դերասան Յ. Ստեփանեան

Հ Ե Ռ Ա Գ Ի Ր Ն Ե Ր

(ՊԵՏԵՐՆՈՒԳԻ ԼԵՒ. ԳՈՐԾ)

6 նոյեմբերի
ՊԵՏԵՐՆՈՒԳԻ Գրաւեցիկն «ԱՅԿԵ»-ի № 43 և «ՍՈՎԵՐ. ՏԻՍՈՎ»-ի № 1737.
ՊԵՏԵՐՆՈՒԳԻ վարչախոյի դատաստանական պատառի առանում սկզբից Մաջօթի յայտ- նի գործի քննութիւնը:
402104. Անյայտ պատճառից այրվում է «Աւստրո» ստացարկու կրակին զո՛ւ գնա- ցին բազմաթիւ թիւթուն ու ձու մի միլիոն ռուբլու արժողութեան կան մարդկային զոհեր:

ԻՆՆՅՈՒՆ Անգլիան բազմութեան ներ- կայութեամբ կայացա օգագնաց կուզմի- սկի աշոթ թուրքը: Չինական կառավա- րութիւնը բանակցութիւններ սկեց կուզ- միսկիին հետ օրային նաւատորմ կազմա- կերպելու վերաբերութեամբ:

ՍԷՎԱՍՏՕՊՈԼ. Թիւրքայի խախտի պատճառով Կ. Պօլսից կող շողենաւերը ենթարկվում են երեքօրեայ կարանտինի ու անհրաժեշտ քննութեան:

ԱՏԱՆԻՒՄ. Երկու գնացքների ընդհա- ընմներըց սպանվեցին մի քանի մարդ:

Նմաքար՛ ԱԼԷՔԱՆԻՐ ԲԱՒԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ԲԱՒԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՒՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՈՎ ԿԱՏԵՆՈՒՄ Ե ՊԱՅՁԱՆԵԼ իր ու- տանները առաջը գրութեան մէջ, պէտք է ի նկատի ունենայ, որ գրան հասնել կարելի է միայն առամներին ամենօ- րեայ սխտանտիկ հոգատարութեամբ:

Դրա համար անպայման հարկաւոր է առամների անտիսէպտիկ սրողիչ, Այդ- օրինակ սրողիչ հանդիսանում է «ՔՕՐՈՂ» առամային անտիսէպտիկ դեղը, որի վերաբերումը գիտականօրէն ապա- ցուցված է, որ նա միանգամայն յու- սալի կերպով պահպանում է առամնե- րը այն բոլոր պրօցէսները, որոնք բազայից կերպով են ազդում նրանց վրա: Բացի դրանից ՕՐՈՂը ունի նաև հրաշալի թարմացող համ:

Մէկ սրուակի դեղը—85 կ. մեծ սրուակից, որ բաւականաճան է մի քանի ամիս—1 ռ. 50 կ. (M. 378072/378082)

Բ Ո Ւ Ժ Ա Ր Ա Ն

ԲՅՈՒՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Միլիտանտի պր. № 49, և անկին Բուստուիկի փո- ղորի № 2. Տէլֆօն № 10—26.

Հիւանդների ընդունութիւնը.

Աղաքանեան Միլիտանտը, սիֆիլիս և Կալուրի հիւ., մ. 11—12-ը:

Վեռնիկով Վ. Վ.—խրուրդ. հիւ., մ. 1—2-ը:

Եզրապետան Ի. Ն.—ներքին, շրային և հոգեկան հիւ., Կղերտուրպուլս, մ. 11—12-ը:

Սչիկով Մ. Բ.—սկառնի, ջրի և կալուրի հիւ., մ. 12—1-ը:

Կիմուս Մ. Պ.—խրուրդ. հիւ., մ. 11—12-ը:

Մալաքանց Գ. Ն.—ներքին և կրկն. հիւ., առանձ. նապեղ արգանիւ-աղբային, մ. 11—12-ը:

Շամաւ Բ. Բ.—խրուրդ. հիւ., մ. 12—1-ը:

Սալաթով Ա. Ս.—առամի հիւանդութիւններ, մ. 9 1/2—11-ը:

Ռուստամով կատարվում է կէտք. բժշկութիւն և մասաժ: Միլիտանտը, քաղաքի օրը, և բնակի. հե- տադասութիւնները Երզնկի պատաստում: Ստեփանե- նի ընտանիք: Թարգի վճարը 50 կօպ: Օպերայի- ները և համալսարանները ըստ համաձայնութեան: Հիւանդների բաժանումը բաղկացած է թէ ընդհա- նուր պալատից և թէ առանձին իւսկները:

ՄՐՈՎՈՒՄ «914»-ի և «806»-ի:

(Լ. Կ. Կ.) 706. 100—19

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՆԱՒՈՐ ՀԻՒՆԵՂԱՆՈՑ

ԲԾԵՎԱԳՆԵՐ Ք. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կռկիս, Վօրոնցովի արձանի հանգիւղ)

Սանդի օր, բացի կրակի օրերից

Ք Ր Մ Ր Օ Տ Ե Ր

«606»-ի ՆԵՐՄՐՍՈՒՄ ԲԾԵՎԱԳՆԵՐ ԽՈՐՀՐԴԱԿՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.

Ռ. Ա. ՆՍՐԱՐՈՒՄ—11—12 ժ. վերաբուժութեան վեճերի (սիֆիլիս) 5:

Ռ. Գ. ՈՂԱՌՈՒՄ—12—2 ժ. ներքին և կրկնայոց հիւ.:

Ռ. Մ. ՆՐԱՎՈՒՄ—9 1/2—10 ժ. աղբի, կրկնի և կեճա- րային:

Ռ. Բ. ԲԱՐԱՆԱՆԵՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան կանոնի և կրկնայոց 5:

Ռ. Տ. ՄՈՒՂԻՆ—10—12 ժ. սկառնի, կրկնի և ջրի հիւ.:

Ռ. Գ. ՆՐԵՏԻՆԵՆ—11—12 ժ. մարմնի, վեճերի և վերաբուժութեան և միջուտ. 5:

Ռ. Գ. ԳՈՐԳԵՆՅՈՂ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանոնի և կրկնայոց 5:

Ռ. Գ. ԿՐԵՐԵՆԵՆ—12—1 ժ. ներքին և կրկնայոց հիւ. և ժողովուրդ:

ՊԵՏԵՐՆՈՒՄ ՄՐՈՎՈՒՄ ՄԵՆԻՔԵՆ—12—1 ժ մանկաբարձութեան և կանոնի հիւ.:

Ռ. Գ. ՆՐԵՏԻՆԵՆ—12—1 ժ. մանկաբարձ. և կրկնայոց հիւ.:

СКАВУЛИНЬ
представляет собой слабительное, находящееся во всякой домашней аптеке и охотно принимаемое как детьми так и взрослыми, ибо это пилюли без запаха и вкуса, действующия мягким и успешным образом.
Настоящая коробка „Скавулинъ“ содержитъ: большія 40, меньшія 18 пилюль.

ՊԱՅԱՆՆԵՑԷՔ ՈՐԿԻՂ և ԳԻՍՏՅՈՒՆ ԺԱՄԱՅՈՑՅ!
Արեւ ձեան ժամացոյցների ետեւից մի քանի: Լաւ ժամացոյցը միտք իր սր- մից ունի: ՊԱՐՔԻՆ ՎԵՐՁԻՆ ԿՈՐՔԵՐ:
«ԽՐՈՂ ՕՐԵՏՐ» սխտանի ժամացոյց, հատը 5 ռ. 25 կ.
200 ռ. արժեքով սակ ժամաց. փոխարին իմ «Խրոնոմետր» սխտ. ժամացոյց, որը իր ձևով և կերպով իմանք յետ չէ մնում ունի ժամաց., իսկ մտադր լաւ լատիւնի մն համար «Խրոնոմետր» ժամացոյցը կաշառուում ենք 10 տարով, որովհետև նա ծածկված է 140% սուխ հաստ շերտով: Այդ ժամաց. շիջարակ. իսկական նոր սուխ ենք՝ արմատաւ կամ կանանց, 3 հաստ կախարչով, յարուր դիւի կողմից 40 մարդ մի սուխում, 15 քարի վրա, ստանի, համանմոյ նկարի, շատ արագած են և մեծ քանակութեամբ ծածկում են ամբողջ կաշառուում: Կինը 5 ռ. 25 կ., 2 5 ան- ար՝ 10 ռ., 4 5 անար՝ 15 ռ. 50 կ.: Կները նշանակված են ձեան, որովհետև ամենքն հարաւորութիւն այժմ օգտուելու այս ժամացոյցով: Ժամացոյցով մարդի հետ միասին 40 կօպ. (Սիրիլ 75 կ.): 2Րդ սուխովում է ամեն մի ժամաց. հետ կեղեցիկ շիջարակով նոր սուխ, ըստ ցանկութեան՝ կրկնով, բնական և կաշի թանկով ժամաց. համար: Ժամաց. սուխովում է միջև բոլորն ստուգած, 6 տարով կաշառուում, վերադր լաւ և առանց կանխման:

Ներկայ հոկտեմբ